

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

XII. Audersus eos, qui ornandæ Orationis studium, & dicendi elagantiam
vituperant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

ADVERSUS EOS
 QUI ORNANDAE ORA-
 tionis studium, & dicendi ele-
 gantiam vitupe-
 rant.

ORATIO XII.

Sunt quidam homines, ornatissimi Auditores, in
 Sagrestibus & impolitis auribus, ut omnem oratio-
 nis ornatum, & sermonis elegantiam, tanquam rem ma-
 nem & superuacaneam omnino negligendam esse expe-
 ment, eumque satis, esse disertum ac eloquentem asse-
 runt, qui sensa mentis aperte quoquo modo atque in-
 telligenter explicare dicendo valeat: ea vero, quae
 rationis ornamenta nominantur, nihil aliud esse di-
 cant, quam quasi calamistros quosdam, & fucati ma-
 dicamenta candoris ac ruboris, quae omnem orationis
 vim, & grauitatem, & constantiam infringant, & pre-
 sus effeminent: multi aequae alia in hanc sententiam fal-
 laciter & captiose disputent: ut totum hoc nostrum, cui
 iam pridem dediti sumus, exornandae orationis studium,
 quantum per eos fieri potest, & deprimant, & inuolu-
 ac vanum esse ostendant. Itaque statui hodierno die ce-
 ram vobis omnis elegantiae candidatis & cultoribus,
 quoad facultas mea tulerit, istorum hominum falsam &
 abser-

absurdam opinionem verisimilis & firmissimis rationibus, exemplis, argumentisq; refutare. Ne fortasse qui iuniores adhuc, & rerum humanarum imperitiores sunt, eorum auctoritate verbisq; persuasi, rem omnium praeclarissimam & honestissimam derelinquant. Vos quaeso nostram hanc disputationem contra barbaros homines, rudis & incompti sermonis amatores, & omnis politioris disciplinae atq; humanitatis expertes, patientissimis & equissimis auribus attendite. Ac mihi quidem illud in primis maxima dignum esse reprehensione videtur, quod isti, qui de orationis ornatu sententiam suam tam graui supercilio proferunt, vel tã imperiti sunt, vt quod inter virtutes orationis & vitia discrimen sit, non satis intelligant, vel si fortassis intelligunt, in quo atq; inuido animo, quod ipsi aut propter insolentiam neglexerunt, aut propter inertiam assequi minime potuerunt ab eo ceterorum etiam hominum industriam retrahant. Cum enim orationis ornamenta calamistros & fucum appellant, nonne perspicuum est, eos nimis imperite flagitioseq; rem pulcherrimam turpissimo nomine dedecorare? Quis non intelligit, in mulieribus, vnde haec nomina transtulerunt, alium esse laudabilem, honestum, decorumq; ornatum, alium calamistratum & fucatum? An fortè vobis aut pudica matrona, aut casta virgo, quae praestanti sit corpore, & liberali atque honesta facie, cum preciosis vestibus, auro, argento, gemmis, vnionibus, armillis, annulis, ceterisque huiusmodi ornamentis excolitur, calamistrata & fucata esse videbitur? Nihilne ergo inter meretriciam lasciuiam, & matronalem cultum

virginalemque ornatum inter est? nihil inter callos
stros & baccata monilia? nihil inter fucata medu
menta, & exornatam venustatem. O stultitiam bo
minum atque insipientiam, qui tantarum rerum dis
ferentiam repugnantiamque non vident! Iam cre
do, isti, quae temeritate atque importunitate sunt,
quem paulo comptiorem esse virum conspexerunt, em
penitus effœminatam esse clamitabunt; si liber aliorum
prodigum appellabunt; si fortiorem, dicent esse tem
erarium. Sed nequaquam animum inducere possunt,
vt existimem istos esse tam insipientes & rerum igno
ros, vt non intelligant, aliam esse comptam & orna
tam orationem, aliam esse lasciuientem, affectatam
& quodammodo pictam. Verum quia summa iam pro
dem ipsi barbaria sunt infecti; quod spinosum, exile, in
iunum, languidum, eneruatum, incultum dicendi ge
nus semper secuti sunt, & pecudum suilliq; genera
re glandes multo magis quam fruges adamarunt, ne
que posthac villo modo sperant ex illo barbarico cœ
se linguam suam vnquam educere posse: nobis ideo re
bisq; ornatissimi iuuenes, hanc elegantiae laudem, &
styli dignitatem, & expolitae orationis gloriam inu
dent, secumque ad eadem luti volutabra, deformem
que sermonis habitum, atque impuritatem loquenti
deducere contendunt. At, si Dÿs placet, iidem ip
sordidi, rudes & inculti homines, se Mercurium
non in lingua, sed in pectore habere gloriantur! Qui
in re duplici nomine sunt odiosi: vel quod intolera
li arrogantia se solos esse sapientes atque intelligen
tes opinantur, nos autem, qui dicendi venustatem &

leporem sequimur, tanquam inanium tantum verborum sectatores irrident: vel quod eloquentia Deum atque parentem Mercurium sibi similem, hoc est, infantissimum esse mentiuntur. Quis enim est, qui nesciat, apud Græcos tritum esse vulgi sermone proverbum, quoties rem inauditam & penitus incredibilem significare volunt, ut Mercurium infantem esse dicant? Prodeat quæso Mercurius iste vester è sordido pectore, exeat ex ore lutulento, deformato habitu, verborum illuivie squalidus & prorsus informis. Quis eum ut eloquentia patrem agnoscet? cui gratus erit? quis esse Mercurium existimabit? à quo non statim contemnetur? quis non eum irridebit tanquam aliquem histrionem, & fictum ex Plauti scena cum seruili schema Mercurium? Ita ista vestra seruilis sapientia barbarica sordibus infuscata, locum apud ingenuos ac liberales animos, & apud teretes elegantium hominum aures, ubi consistat, nullum habere potest. At contra si quis non in pectore tantum, ut vos insulse falsoque iactatis, sed etiam in ore Mercurium habeat, ut ea, quæ rectè ac sapienter intelligit, aptè, distinctè ac ornatè proferat; quid hominum aut auribus, aut mentibus iucundius accidere poterit? Quis cantus ornatæ oratione dulcior? Quod carmen artificiosa verborum conclusione aptius? Quid admirabilius, quàm res splendore illustrata verborum? Sed nimirum illud verissimum est, quod Heraclitus aiebat, Asinum stramenta malle, quàm aurum. Stolidis enim ac barbaris hominibus magis ea placent, quæ rudia sunt, & scabra, & impolita, quàm quæ emendata, & exculta &

planè perfecta sunt. Non capiunt crassa & obtusa
 res compositam & modulatam orationem. Mithras
 Phrygiorum rex, vt ad fabulas veniamus, insulsam
 que ineptum Marsia tibicinis strepitum suauissimis
 pollinis carminibus prætulit, vnde meritisimo orator
 Apollo traditur asininas illi aures affinxisse: quod
 iam inde ab ineunte ætate nostros aduersarios semper
 habuisse crediderim. Quid enim causa dicemus
 esse, cur isti liberalem atque ingenuam eruditionem
 & differendi elegantiam tantopere damnent, vt ne
 ipsi ornatè dicere aut scribere studeant, neque alio
 rum elaboratam expolitamque orationem admittuntur,
 nisi quia deprauatos animi sensus habent, vt illi
 non aliter atque scæarabeis, continenter in oletis vasa
 tibus, alabastris vnguenti plena puteat? Vetus est pro-
 uerbum: Nihil graculo cum fidibus: quoniam lar-
 gè magis odioso garritu cum sui generis auibus, quam
 harmonia musica graculus delectatur. Huc etiam
 illud pertinet: Nihil cum amaracino sui. Quamuis
 enim, quod ex amaraco fit, oleum laudatissimum &
 odoratissimum sit, suillo tamen generi venenum est,
 cui videtur id demum olere suauissimè, quod cæterum
 grauissimè redoleat. At isti quò vitium suum aliqua
 ratione celare valeant, ideo se dicendi venustatem &
 orationis ornamenta refugere clamant, quòd ea
 quasi quedam voluptatis illecebra, lenociniumque, quo
 popularium animi capiuntur, & errore decipiuntur,
 hamo pisces, ita blanda oratione sauique sermone
 falsam sapenumero persuasionem inducantur. Quibus
 verò stolidi atque insipientes homines exculta oratione
 præ-

nis dulcedine atque iucunditate, non fraudibus & dolis improborum capiantur. Non habet hoc in se vitium copia dicendi, & suauitas orationis, ut quenuquam decipiat, aut in errorem inducat, praesertim si recta intelligentia, & desinit a moderatione animi gubernetur. Non est hoc politica orationis crimen, sed eorum, qui ceteris etiam bonis plerunque ad perniciem vtuntur, ut alio in loco dicemus. Isti verò qui reiuuam & exilem, & incomptam orationem magis, quam vberem & exaggeratam, & venustam, diligunt, perinde faciunt, ac si rusticanam vitam potius, quam ciuilem, sordidatam vestem, quam elegantem, illuuiem corporis, quam mundiciam, res denique potius odiosas ac molestas, quam gratas & iucundas amplectantur. Sed auctoritatibus etiam causam istam suam tam ridiculam & absurdam confirmare conantur. Aiunt enim grauisimos homines Theologos, Philosophos, & Iurisconsultos nihil de exornanda oratione penitus cogitare: verum potius huius nostrae concinnitatis & elegantiae esse contemptores. Qua in re primum eos aperte mentiri dicimus. Quamuis enim recentiores Iurisconsulti, ut Azones, Bartoli, Baldi sint incompti ac planè barbari, quòd eo tempore vixerint, quo bonarum artium studia minimè vigeabant: tamen antiquis illis Iurisconsultis, quorum adhuc leges & responsa in Pandectis leguntur, nihil politius aut limatius inueniri potest, ut satis appareat, eos non minus eloquentiae, quam Iuris ciuilis fuisse studiosos. Quid de Philosophis dicam? An fortasse quia Auerroës & Albertus barbari sunt, ideo Plato etiam, & Ari-

S S. stote.

stoteles, & Theophrastus in eodem numero censendi sunt? Iam Theologi veteres non rusticè locuti sunt, sed quantum eorum facultas tulit, ornamenta dicendi scriptis suis adhibuerunt. Quis enim Basilio sublimior? Chrysostomo dulcior? Hieronymo vehementior? Deinde illud oppono: quamuis aliqui Philosophi Theologiq; nostra hæc dicendi ornamenta nõ sequantur, non ideo tamen esse à nobis, qui mansuetiores atque elegantiores Musas colimus, relinquenda. Quæ enim invidia est, si hac in re nos neque Philosophi, neque Theologi esse volumus? Eadem ratione licet etiam perasque res alias eximias & prestantes contemneret, quoniam eas Philosophi Theologiq; vilipendunt. Propter ciamus opes, aurum, gemmas, preciosas vestes, mundior omnem supellectilem, quoniam sine his rebus plerique Philosophi vitam agunt. Negligamus rem familiarem, deseramus artes ingenuas, in solitudine vivamus, nudis pedibus ambulemus, bar docuculos induamus, quoniam hæc nonnulli Theologi faciunt. Quod si hæc in communi vita degenda ridicula sunt & insulsa, cur potius in contemnenda sermone elegantia, quàm in cæteris rebus, & actionibus à civili vita remotis Philosophos ac Theologos imitari debemus? Quis non intelligit, rationem hanc istorum esse absurdissimam, nullumque pondus aut momentum habere? Non enim illud à nobis quarendum est, an aliqui in ea sint hæresi, quæ nullum sequitur florem orationis, cum plurimi sint, qui res omnes egregias ac prestabiles ob animi demissionem quandam refugiant, & magnopere contemnant.

nant : sed utrum utilis sit an perniciosa, honesta an turpis, iucunda an odiosa hac exornanda orationis disciplina de qua certè, nisi planè agrestes atque inhumani sumus, dubitare nullo modo possumus. Ac iucundam quidem & suauem esse negare non audent, quoniam hoc esset planè sensui repugnare, sed esse utilem & honestam. Id verò pernegant, imò contrà perniciosa & fugienda esse asserere non dubitant: Quoniam (inquunt) multi iuuenes in discendo splendorem & elegantiam verborum consecrantes, plerunque rerum obliuiscantur, & in expolienda oratione occupati, bonarum artium studia derelinquant: qua ratione fiat, ut qui hac dicendi varietate copiaque delectantur, dum compositam orationem, & ornatam, & artificio quodam atque expolitione distinctam efficere student, omnem maiorum rerum scientiam & sapientiam negligant. Quæ cum isti dicunt, studio ducti maledicendi, non satis aduertere videntur, se non ipsam orationis venustatem atque elegantiam improbare, sed eorum studium & inanem laborem, qui solam eam, relicta rerum scientia, consecratur. Nam certè nihil tam furiosum est, ut etiam L. Crassus de attestatur, quàm verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis, nulla subiecta sententia nec scientia. Quid si quis rerum cognitioni, quod optimo quisque ingenio facere debet, elegantiam hanc, & politam dicendi rationem adiunxerit, quid in homine præstantius aut diuinius inueniri poterit? Audebuntne etiam infantissimi homines eum orationis ornatam vituperare, qui re-

bus

Cic. libr. a.
ad Orat.

bus iam cognitjs & planè perceptis, summa quaedam
 cum aurium atque animi iucunditate adhibetur? De-
 debuntne veteres illos scriptores, tam Græcos quam
 Latinos, in quibus præter variam & multiplicem re-
 rum scientiam, inest etiam summa quaedam & incre-
 dibilis orationis elegantia, condemnare? Nimirum
 ego istam perfrictam frontem & os durum videre
 mihi velim, quo procaciter eos vituperant, qui nihil
 penitus eloquentia satis commendari posse videntur.
 At qui ab istis ego hominibus libentissimè peterem, ut
 eos, qui ornate dicunt, improbandos esse censeant, &
 os autem, qui cæteris in rebus ornate aliquid effici-
 unt, magnopere laudent? Nam si omnino que accu-
 rate studioseque poliantur, eos offendunt, multo plu-
 ra atque maiora in operibus ipsis ornamenta, quam
 in oratione reperientur. Deinde illud absurdum esse
 omnino videtur, si eos latet, nos ideo & Deos immor-
 tales ornate colere, & pietatem ad amare, & iustici-
 am exercere, & cæteris virtutibus incumbere, non
 ut agrestiores & impolitiore habeamur: sed ut or-
 natiores & humaniores existimemur. Quo enim cul-
 tu, quo studio, qua cura templa Deorum immortalium,
 aræ, foci, loca omnia sacra, vasis preciosis, ve-
 stibus, instrumentis cuiusque generis, auro, argento, et
 bore gemmis, unguentibus exornantur? Quid edificia
 quid ludæ? quid magnifici apparatus, nonne quanto
 sunt ornatiore, tanto magis commendari solent? Quid
 omnis vitæ cultus cum elegantia & copia quanto per-
 delectat? Quid artes, scientiæ, virtutes, quibus ad hu-
 manitatem informari solemus, nonne ut maxima
 sunt

sunt animi ornamenta, sic etiam appellantur? At qui nemo est, quin artifices omnes eo magis esse laudandos existimet, quò politius opera sua conficiunt. Quin ipsum totius mundi conditorem Deum vel hac vna de causa mirandum in modum suspicimus, quod vniuersum cœli complexum tanto variarum rerum ornatu compleuerit. Vnde & consensu gentium, vt Plinius ait, quem Κόσμος Græci nomine ornamentum appellauerunt, cum etiam nos à perfecta absolutaque elegantia Mundum nominauimus. Cur ergo quod in alijs rebus & actionibus omnibus maxima dignum esse laude iudicatur, id in oratione sola, quæ mentis interpretis est, & hominis maxime propria, tanquam res improba vituperatur? Quòd si venustam & elaboratam orationem ideo damnandam esse statuunt, quòd ea quidam & priuatim & publicè parum iustè vtantur, & fallaci blandaque persuasione multos decipiant, cur non eadem ratione pulchritudinem, diuitias, fortitudinem, & nonnulla alia bona vituperant: quando quidem plurimi sæpe reperti sunt, qui per ea & sibi, & ciuibus suis plurima detrimenta importarunt? Sed minimè videtur æquum esse, neque propter impudicos homines pulchritudinem, neque propter insolentes ac proteruos diuitias, neque propter sicarios & percussores fortitudinem improbare, neque omnino ad res ipsas, hominum peccata transferre: sed illi potius damnandi sunt, qui rebus per se bonis, addita animi peruersitate, malè vtuntur, & quibus rebus facile quamplurimis hominibus prodesse possent, eis ad ciuium suorum perniciem abuti non dubitant. Sed

ex

Nat. Hist.
lib. 2. ca. 4.

ex istis aduersarijs nostris ornatæ locutionis vituperato-
 ribus aliqui sunt paulo moderatiores, qui male-
 ctis quidem abstinere, verum similitudine quadam
 dicendi elegantia dignitatem eleuare atque immu-
 nuere contendunt. Aiunt enim, in oratione leporem
 & elegantiam nihil aliud esse, quam in arboribus fru-
 res & folia: quare qui elegantiori stylo dant operam
 eos, neglectis fructibus, tantum flores & folia conser-
 uari dicunt, qui autem, posthabito dicendi lepore,
 rebus ipsis attendunt, eos aiunt solidos & maturum
 fructus decerpere. Qua quidem similitudine parum
 cautos iuuenes in fraudem inducunt, & efficiunt, ut
 ornandæ orationis studium deserant: cum non intel-
 ligant, non tantum vnum esse, sed varia & multiplex
 orationis expoliendæ genera. Sunt enim quedam
 in oratione ornamenta, tanquam flores ad ven-
 statem accommodata, quæ maximam tamen affe-
 runt in dicendo voluptatem, & audientium atten-
 mos atque aures ita alliciunt, & ad sese trahunt,
 vt formosi atque odorati flores oculos & nares affe-
 cere solent: quedam foliorum frondiumque similia
 sunt, quæ non tantum arbores ornant, sed etiam fru-
 ctuum sunt integumenta, vt eos à caloris & frige-
 ris offensione tueantur: quedam sunt vt in corpori
 vestimenta, quibus res antè acutè inuenta, & pro-
 denter disposita, eleganter ac politè vestiuntur at-
 que exornantur, vt auribus & animis maiori cum di-
 gnitate suauitateque percipiuntur: sunt aliqua se-
 lis instar in tota oratione sparsa, quæ dictionem vni-
 uersam condiunt, & multò iucundior em efficiunt,

qua alioquin esset fatua atque insipida, quales spolia-
 ri sale plerique etiam preciosi cibi solent esse: quaedam
 denique sunt quasi lumina, quibus tota illustratur ora-
 tio atque admirabilis efficitur. Sunt autem & ver-
 borum & sententiarum haec, qua dicimus, lumina:
 quibus tanquam stellis & insignibus in ornatu suavis-
 sime distinguitur omnis oratio. Non ergo tantum qui
 flores & folia sectantur, sed qui distinctè, qui expli-
 catè, qui abundanter, qui illuminatè & rebus, & ver-
 bis dicunt, & in ipsa oratione quasi quendam nume-
 rum versumque conficiunt, & sunt, qui ornatè dicunt,
 qui clamores & admirationes efficiunt: ad quos au-
 diendos concursus vndique fieri consueverunt. Ve-
 niant igitur irrisores huius suavis & illuminata ora-
 tionis, tenebricosi homines, qui clarissimum lumen o-
 derunt: & iam vel ipsi iudicent, vtrum se horum ali-
 cuius, vel Auerrois, vel Alberti, vel Scoti sectatoris,
 vel aliorum eiusdem generis scriptorum, qui ieiunita-
 tem in dicendo, qui spinas, qui sordes: qui barbari-
 am, qui tenebras, qui infantiam sequuntur, an Pla-
 tonis, Aristotelis, Demosthenis, Ciceronis, & a-
 liorum ornatissimorum auctorum, quorum omnes
 copiam, suauitatem, puritatem, elegantiam, lu-
 mina, varietatem admirantur ac suspiciunt, similes
 esse malint. Ac mihi quidem isti, qui ornatam oratio-
 nem improbant, tantum aberrare videntur, ut non ad-
 uertant, se rem eam damnare, qua bonorum omnium,
 qua à natura homini data sunt, aut certè quamplurimorum
 morum causa fuit. Nam ceteris in rebus homines nihil
 ferè à bestijs differunt: verum & velocitate & robo-
 re.

re, ceterisque corporis commoditatibus longè
 liores & infirmiores sunt: vna fuit oratio, quam
 victu belluino segregavit, qua postea studio atque
 industria sapientissimorum hominum expolita atque
 ornata, effecit, ut qui ea scitè vterentur, quantum
 teri homines bestiis præstent, tantum ipsi ceteris
 minimis antecellerent. Itaque posteaquam sapiens
 viri graui & polita oratione vti didicerunt, tum vici
 incolere cœpimus, tum naturale ius & civile descripsimus,
 tum artes excogitauimus, tum demum res omnes
 & priuatam & publicam vtilitatem continentem
 uenimus. Hæc (inquam) oratio suavis & elegans
 illa agrestis & barbaræ, de rebus iustis & iniustis,
 honestis & turpibus, de vtilibus & perniciosis legibus
 constituit. Hæc vrbibus iam constitutis fidem colere,
 pacem retinere, labores communis causa commo-
 cipere docuit. Hæc est domina rerum & regna
 ratio, qua facinorosos homines inuadimus, viti-
 præditos laudamus, nocentes condemnamus, innocen-
 tes absoluiamus, prudentes exornamus, imperitos
 cemus. Hæc est illa, qua sola res honestas atque
 les persuadere potest, qua consolamur afflictos,
 deducimus perterritos à timore, qua gestientes con-
 primimus, qua cupiditates iracundiasque resingimus,
 ac laudabile gubernamus. Hæc illa est vehemens
 incitata oratio, qua cum rapidè fertur, sustineri nihil
 modo potest, qua adolescentes acriter à vitijs reuocat,
 & ardentè ad virtutem cohortatur, qua seniores la-
 guentes excitat, & ad Reipubl. gubernationem atten-

tiore s efficit: qua Imperatores in bello milites suos ad
 patriæ defensionem, & victoriam acquirendam ala-
 criores reddunt: qua populos ad religionem, ad cul-
 tum Deorum immortalium, ad patriæ pietatem, ad
 communem vtilitatem tuendam inducit: qua concilia-
 trix est humanæ societatis: qua deniq; semper vel in o-
 cio, vel in negocijs maximè propria est humanitatis
 atque sapientiæ. Nam excellens & expolita oratio
 excellentis & expoliti animi certissimum est indici-
 um. Verus est illud; Qualis vir, talis oratio. Nam omnis
 mentis habitus ex ipsa oratione, tanquam è speculo,
 perspicitur: vt qui sordidam & incultam orationem
 ad amant, ij sordidi & inculti omnino esse videantur,
 qui verò polita atque elegantis orationis studiosi sunt,
 ij quendam animi candorem, & præstantiam, & in-
 genuitatem præ se ferant. Atque hoc sanè non in sin-
 gulis tantum hominibus, sed in populis etiam ac natio-
 nibus intueri facile possumus. Vt montani homines
 & summarum Alpium incolæ feram atque horridam
 naturam suam sermone ipso declarant. Et si quis pau-
 lò diligentius aduertat, in Germanorum locutione
 barbariem quandam & asperitatem semper esse sen-
 tiet; in sermone Gallorum stoliditatem; in verbis Hi-
 spanorum iactationem, in oratione Italarum veram
 nobilitatem. Quid, veteres Attici nonne vt erant in-
 genio acuti, celeres & præstantes, ita etiam oratio-
 ne maximè limati, suaues & elegantes erant? Vn-
 de Attici sales, & Attica eloquentia prouerbio cele-
 bratur. Itaque si quis eo tempore, quo Athenis inge-
 nuarum artium studia florebant, politius & elegan-
 tius

ius loqui cupiebat, is Atticam linguam imitari
 studio diligentiaq; contendebat. At contra Thebae
 agrestes & indocti, rusticanisq; moribus homines, in
 mone etiam incompositio & impolito natura sua
 declarabant, usque eo, ut qui tardi atque hebetis inge-
 nij probra notaretur, is Bæoticum animum, Bæoticam
 quoque locutionem obtinere diceretur. Quemadmodum
 igitur acumen ingenij, honesti mores, vita integra
 laudabilis est: ita etiam dicendi varietas, compositio
 ratio, sermonis elegantia est amabilis, ut qui verborum
 splendorem, & orationis lumina vituperat, is animi
 tenebras, & mentis cacitatem laudare videatur. Quod
 quidem oratio, quod antea diximus, apertissimum
 est ac certissimum animi simulachrum. Hac de causa
 sapientissimi quique viri semper huius rei studio-
 sissimi fuerunt. Neque quisquam unquam aut in lo-
 quendo, aut inscribendo magnam laudem meruit, nisi
 qui politè & ornatè vel scripsit vel locutus est. Quanta
 enim est Platonis elegantia? quae dicendi maiestas?
 quae veritas? quae copia? quae iucunditas? Iouem quæ-

Acad quæ sum autem, si loqui unquam voluisset, non melius aut
 stion. li. 4. ornatiùs fuisse locuturum. Quis Aristotele præferat
 Quint. lib. atque politior? quis eodem, cum opus est, eloquentior?
 10. inst. o- quem orationis flumen aureum fundere Ciceroni
 rat. ca. 1. & verissimè dixit. Quis Theophrasto dulcior? quem
 Plin. Se. diuinitate loquendi nomen inuenisse constat. Quis
 cundus in Xenophonte iucundior? quem propter eximiam dicen-
 præfat. hi- di suauitatem veteres Apem & Musam Atticam ap-
 stor. nat. & pellarunt. Quid horum omnium (ut verè dicam) ma-
 Cic. in ora- gister Socrates, nonne totius iudicio Græcie, cum præ-
 tore ad M. gister Socrates, nonne totius iudicio Græcie, cum præ-
 Brutum. dentia,

dentia, & acumine, & venustate, & subtilitate, tum
 verò eloquentia, varietate, copia, quam se cunque in
 partem dedit, omnium facile fuit Princeps? Iam ve-
 rò nihil est, quod de Isocrate & Demosthene dicam,
 qui hac precipue ornatè dicendi laude claruerunt.
 Quorum alter intra domesticos parietes cum officii-
 nam dicendi instituisset, aluit eam gloriam, quam ne-
 mo postea est consecutus: alter in Reipubl. luce versa-
 tus, tantum & ornatu verborum & sententiarum lu-
 minibus excelluit, ut omnium, quicumque nati sunt,
 oratorum iure optimo Princeps habeatur. Quin etiam
 heroicis temporibus iam in maximo honore ac precio
 fuit ornata oratio. Nam plurimum laudis in dicen-
 do Vlyssi tribuit Homerus: & Nestorem ita commen-
 dat, ut ab eius ore melle dulciorem fluere dicat ora-
 tionem: ipse verò Poëta tam ornatus est, ut planè ora-
 tor esse videatur. Sed quid exemplis iure minime
 dubia opus est, cum nullus omnino scriptor apud eru-
 ditos & urbanos homines in precio sit, nisi sit idem e-
 legans & politus? Ut enim alios omnes præstantissi-
 mos auctores, tum Græcos, tum Latinos, qui no-
 men suum in orbis terræ memoriam sempiternam dif-
 seminarunt, & elegantissima conscripserunt opera,
 dimittamus, cur Cicero præter ceteros tant opere ce-
 lebratur? nisi quia dono quodam providentiæ, sicut ait
 Fabius, genitus esse videtur, in quo totas vires suas
 eloquentia experiretur: qui tam clarus, suavis, orna-
 tus, grauis & iucundus est, ut nihil prorsus addi posse
 videatur: in quo tam absoluta & perfecta est omnis
 dicendi ratio atque elegantia, ut quicquid in omnibus

Iliad. 3.

Iliad. 1.

Lib. 10. In-

stit. Orat.

cap. 1.

ceteris auctoribus vel ingenio expolitum, vel industria elaboratum, vel artificio excultum reperitur, totum in vno Cicerone longè speciosius & splendidius appareat. Proh Deum atque hominum fidem! fieri potest, ut tam peruersa mente quisquam inueniatur, ut cum ei Ciceronis in mentem venit, cuius ornata dicendi splendoremque orationis omnes admittuntur, quo nemo scripsit vnquam limatiùs atque ornatius, tamen sermonis elegantiam, & expolienda orationis studium damnare audeat? Sed iam valeant nescio qui humiles ac demisso homunculi, urbanaeque linguae dictionis inimici, ex hara producti, non è sibi qui verborum sordibus oblectantur, & nihil eximium, nihil civile, nihil magnificum sentire, nedum eloqui possunt: qui tam alienata mente sunt, ut non intelligant, se ista sua lingua petulantia & procacitate, quae vobis dicendi elegantia studiosis maledicunt, omnino praestantissimis scriptoribus, tam Graecis, quam Latinis maledicere. Vos autem, ornatissimi Iuvenes, qui veram laudem & dignitatem quaritis: neglecta barbarorum inscitia, nostrum hoc bene dicendi studium amplectimini: quod semper viris magnopere placuit, quod omnia, quae prudenter mente concepta sunt, audientium auribus mirifica cum iucunditate representat: quod non modò summam orationi gratiam adducendo, sed etiam scriptis immortalitatem elargitur. In hoc vno reliquorum omnium studiorum fructus est collocatus. Quid enim prodest rectè sentire, & prudenter intelligere, si quae rectè sentias, & prudenter intelligas, politè eloqui non possis? Quam indecorum est,

res egregias & prestantes barbara & incondita oratione proferre? Vt si quis in cœnoso & putrido loco gemmas atq; vniones conseruet, aut venustissimo corpore sceminam laceratis atque immundis centonibus induat, faciemq; liberalem & honestam atramento lutoq; commaculet. Sed profectò nimium indocti atq; agrestis est animi, politæ orationis dulcedinem suauitatemq; non degustare. Qui autem liberaliter educati atq; instituti sunt, quales, vt verè dicam, vos estis, egregij iuuenes, non minus eleganter dicere, quam rectè facere totis viribus elaborare debent: vt clarissimorum hominum cum facta, tū orationem imitantes, parem aliquando laudem & gloriam assequi meriti possint.

DE CONTEM-
NENDIS OBTRACTATO-
ribus ad Mediolanen-
sis.

ORATIO XIII.

Cum multi in rebus, viri Mediolanenses, eos, qui studijs optimarum artium dediti, res egregias & excellentes expetunt, magno atque erecto animo esse oportet: tum in eo precipuè, vt maleuolorum &

T 3 obtre-